

Csiki Varga Tamás:¹ Zeitenwende idején – A német védelempolitika hat aktuális dilemmája

Vezetői összefoglaló

- A GDP-arányos 2%-os NATO-kötelezettségvállalás teljesítéséhez Berlinnek nagyságrendileg 77,34 milliárd eurót kellene költenie védelemre – ami a 2022-es, 50,4 milliárd eurós védelmi (alap) költségvetésnél közel 27 milliárd euróval lenne nagyobb. Azonban 2023-ra „csupán” 50,1 milliárd euró alap-, és 8,4 milliárd euró kiegészítő költségvetést biztosítanak a Bundeswehr számára.
- Ugyanakkor Eva Högl, a Bundestag honvédelmi megbízottja Bundeswehrről szóló éves jelentése 300 milliárd euróra becsülte a készenléti, működés-fenntartási és modernizációs hiányosságok pótlásának költségét. Így az egyébként növekvő források – még a 2022-es rendkívüli védelmi alap – sem képesek biztosítani minden szükségletet.
- A német politika több szempontból is döntési pontok előtt áll 2023 tavaszán: a következő évek költségvetési prioritásainak, benne a védelemre szánt forrásoknak a meghatározása; az új nemzeti biztonsági stratégia súlypontjai Oroszország, Kína és az Egyesült Államok, valamint a katonai erő használata vonatkozásában; valamint a Bundeswehr képességeinek megerősítése meghatározzák majd a 2020-as évtized cselekvési képességét – és annak korlátjait is.
- A védelmi iparra kulcsszerep vár a bevethetőség és készenlét hiányosságainak, valamint az Ukrajnának átadott fegyverek pótlásának terén – ehhez azonban kiszámítható megrendelésekre és 1-2 év időtartamra van szükség.

Miközben az elmúlt évtizedben nem látott heveségű politikai vita zajlik Németország 2024-es költségvetéséről, benne számos egyéb terület mellett a védelmi szektor finanszírozásáról, a német politikai elit és társadalom azzal küzd, hogy Oroszország ismételt ukrajnai agressziójának hatásaival szembesülve újra definiálja az ország nagy stratégiáját², benne a nemzeti és szövetségi védelempolitikai célkitűzéseket és feladatokat. Bő egy évvel ezelőtt értékelte úgy Olaf Scholz német kancellár, hogy „új korszak” kezdődik Németország (és Európa) történetében, és az aktuális fejleményeket látva értékelésünkben röviden áttekintjük azt a hat alapvető dilemmát és az ezekhez kapcsolódó gyakorlati problémákat, amelyek 2023 március-áprilisában inflexióhoz vezethetik a német nagy stratégiát. Ezek a költségvetési prioritások és ezen belül a védelmi kiadások meghatározása; a készülő új nemzeti biztonsági stratégia; a Bundeswehr hadrafoghatóságának javítása; a Védelmi Minisztérium irányítási problémái; Ukrajna katonai támogatása; az utóbbiakhoz kapcsolódóan pedig a védelmi ipari termelés fokozása. Az elemzés elsősorban a védelempolitikai területre fókuszál.

A költségvetési prioritások és a védelmi költségvetés – a különleges védelmi alap és további pótlólagos források szükségessége

A 2022. július 1-jén elfogadott 2023-as szövetségi költségvetés és 2026-ig szóló középtávú fiskális terv egyik legfontosabb elemeként három év után a jelenlegi évtől ismét életbe léptették az adósságfék (*Schuldenbremse*) mechanizmusát.³ Így a márciusban kiéleződő koalíciós vita⁴ a 2024-es költségvetés erőforrás-elosztásáról azért olyan

¹ Csiki Varga Tamás (csiki.tamas@uni-nke.hu) az NKE EJKK Stratégiai Védelmi Kutatóintézet tudományos főmunkatársa, a Magyar Hadtudományi Társaság tagja.

² Nagy stratégia alatt a különböző hatalmi eszközök összehangolt, hatékony alkalmazását értjük annak érdekében, hogy az ország meg tudja valósítani nemzeti érdekeit és számára előnyösen alakíthassa a hosszú távú erőviszonyokat az ellenérdekelt hatalmakkal szemben.

³ Konkret, tragfähig, zukunftsfest: Der Bundeshaushalt 2023 und Finanzplan bis 2026. [online], 2022. július. Forrás: bundesfinanzministerium.de [2023. 03. 15.]

⁴ Darüber streitet die Ampel. [online], 2023. 03. 10. Forrás: tagesschau.de [2023. 03. 15.]; Nicole KOHNERT: Zuversicht im Zauberschloss. [online], 2023. 03. 06. Forrás: tagesschau.de [2023. 03. 15.]; „Was geht nicht, ist einfach alles zu blockieren”, sagt Grünen-Chefin Lang. [online], 2023. 03. 24. Forrás: welt.de [2023. 03. 28.]; Legt die Ampel heute ihren Streit bei? [online], 2023. 03. 28. Forrás: tagesschau.de [2023. 03. 28.]

heves, mert a több oldalról is nyomás alatt álló gazdasági teljesítmény miatt a koalíciós pártok erőforrás-igényes politikai programjuk alappilléreinek érvényesítésében, érvényesíthetőségében is kompromisszumokat kell, hogy kössenek, ami választóik támogatására is hosszú távú hatással lehet. A Zöldek (Grüne) számára kulcsfontosságú, széles értelemben vett klímapolitikai és energetikai átállás – az orosz földgáz-ellátásról való leválás, párhuzamosan a lakossági fűtéstechnológiai átállás, valamint az atomenergia és a szénenergia kivezetése –, a Szociáldemokraták (SPD) által kiemelt célként kezelt szociális támogatás – a családtámogatás és a lakhatási támogatások –, valamint a Szabaddemokraták (FDP) által támogatott folytatódó digitalizáció, infrastruktúra- és közlekedésfejlesztés mind olyan területek, amelyek konkurálnak a (katonai) védelem 2022 óta előtérbe kerülő igényeivel.

A Szövetségi Statisztikai Hivatal (Destatis) adatai szerint a német nemzeti össztermék (GDP) 2022-ben – az orosz-ukrán háború primer hatásai mellett lassuló bővüléssel, de az előző évhez képest mégis 1,8%-os növekedést produkálva – 3867 milliárd eurót tett ki.⁵ Ennek a NATO-kötelezettségvállalás teljesítéséhez „legendő” 2%-a 77,34 milliárd eurót jelentene – ami a 2022-es, 50,4 milliárd eurós védelmi (alap)költségvetésnél közel 27 milliárd euróval lenne nagyobb összeg.⁶ Ehhez képest Boris Pistorius (SPD) védelmi miniszter a jövő évi költségvetésről szóló vitában éves szinten 10 milliárd euró plusz forrást kérelmezett, ami még mindig „csak” hatvan milliárd euró környékére emelné a költségvetést.⁷ Az adatokból tehát azt látjuk, hogy Németország legjobb esetben is csak akkor teljesíti a NATO-elvárásokat, ha a 2022-ben megszavazott 100 milliárd eurós különleges védelmi alap (*Sondervermögen*) felhasznált forrásait is folyamatosan beszámítják a védelmi költségvetésbe – ami egyébként funkcionálisan logikus megoldás. Ez azonban nem oldja meg a készenléti hiányosságok, a működés-fenntartás, a készletezés és a modernizáció átfogó problémáit,⁸ különösen annak fényében, hogy ennek becsült összköltségét Eva Högl, a Bundestag honvédelmi megbízottja (*Wehrbeauftragter*) Bundeswehrről szóló friss éves jelentésében szakértői becslések alapján 300 milliárd euróra (!) tette.⁹ Így az előttünk álló dilemmák közül az egyik az erőforrásokra vonatkozik.

A német nagy stratégia a müncheni konszenzuson túl – az új nemzeti biztonsági stratégia

Miközben természetesen a fent áttekintett, a német társadalom minden szegmensét érintő általános modernizációs célok tekintetében a pártok nem egymást kizáró programokat képviselnek, csak a hangsúlyokban vannak különbségek, a védelmi kérdésekhez fűződő viszony lényegesen „idegenebb” terep mindannyiuk számára. Nemcsak azért, mert a második világháborút követően tudatosan átformált német stratégiai kultúra¹⁰ kerüli a katonai erő használatát és a konfliktusokat, így egyik német politikai párt – a jelenleg ellenzékben lévő CDU-CSU – sem mozog kifejezetten otthonosan e kérdésekben. Hanem azért is, mert a Zöldek és az SPD közvetlen háborús kontextusban 1999-ben, a koszovói NATO-beavatkozás során szembesültek utoljára azzal, hogy a katonai erő használata egy időre központi kérdéssé válik, és az ország vezetését katonai feladatainak újragondolására ösztönzi. (Ezt követően a 2003-as iraki beavatkozástól Németország távol maradt, Afganisztánban egészen 2009-ig újjáépítésről és stabilizációról beszéltek, a líbiai beavatkozásból Berlin ugyancsak kimaradt.)

A német stratégiai kultúra „normalizálódása” a CDU-CSU-FDP, illetve a CDU-CSU-SPD nagykoalíciók időszakájában formálódott a 2014-ben kormánypolitikai szinten is megfogalmazott „müncheni konszenzus”

⁵ Press release No. 37. of 30 January, 2023. [online], 2023. 01. 30. Forrás: destatis.de [2023. 03. 15.]

⁶ Az itt közölt adatok abban az értelemben nem „véglegesek”, hogy mind a 2022-es makrogazdasági adatok, mind a rendkívüli biztonsági helyzetre tekintettel különböző előirányzatokkal meg támogatott védelmi költségvetés hivatalos zárszámadását majd 2023 során készítik el – de irányadónak mindenképpen helytállóak.

⁷ Matthias GEBAUER – Christian REIERMANN: Pistorius will zehn Milliarden pro Jahr mehr für die Bundeswehr. [online], 2023. 02. 10. Forrás: spiegel.de [2023. 03. 15.]

⁸ Bővebben lásd: CSIKI VARGA Tamás – ETL Alex: Forradalom vagy kiigazítás? A német haderő fejlesztésének kérdései az orosz-ukrán háború fényében. *SVKI Elemzések*, 2022/5. [online], 2022. 04. 22. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2023. 03. 15.]

⁹ Unterrichtung durch die Wehrbeauftragte – Jahresbericht 2022. [online], 2023. 02. 28. Forrás: bundestag.de [2023. 03. 15.], 8.

¹⁰ A német stratégiai kultúra pillérjeiről lásd: ALTDORFER Domonkos – CSIKI VARGA Tamás: A német stratégiai vízió átalakulása a 2010-es években. *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle*, 14. évf., 2021/1, 3-23.; a védelempolitikai súlypontokról pedig: CSIKI VARGA Tamás – ETL Alex: Németország stratégiai jövőképe és a Bundeswehr reformfolyamata. *Honvédségi Szemle*, 148. évf., 2020/1, 20-32.

részeként.¹¹ Berlin nemzetközi felelősségvállalási hajlandóságának és képességének megerősítése (morálisan) jó példával, (politikailag) iránymutatással, illetve (katonailag) stratégiai képességek biztosításával kellene, hogy megtörténjen, Németország szövetségesei és partnerei körében központi szerepet játszva és „középről” vezetve („*führen aus der Mitte*”). Avagy kellett volna, hogy megtörténjen, ugyanis néhány bátorító lépésen kívül¹² a müncheni konszenzus ma inkább külpolitikai frázis, mint gyakorlat, és a több, mint egy éve zajló orosz-ukrán háború keserűen mutatott rá a német cselekvési hajlandóság és képesség továbbra is fennálló korlátjaira. 2023-ban azonban a „békében szocializálódott és a fejlődésben elkényelmesedett” politikusi generációnak fel kell nőnie szemléletben, cselekvési készségben és felelősségvállalásban azokhoz a nehéz döntésekhez is, amiket az orosz fenyegetésszerkezet kényszerít(ett) ki – ebben kellene, hogy a „*Zeitenwende*” kül- és biztonságpolitikai fordulata, aminek első évét Molnár Tamás Levente finoman „ambivalensként” értékelt,¹³ valóban testet öltjön.

Éppen ezért fontos látnunk azt, hogy az 1999-es óta eltelt „békekorszak” végét, ami a német gazdaság és társadalom talán korábban sem látott stabil fejlődését hozta, nehéz elfogadni mind a német politikai elitnek, mind a társadalomnak. A 2022-es Ukrajna elleni orosz agresszió azonban a német külpolitika több korábbi pillérét megroppantotta, avagy több tabut is megdöntött¹⁴ – éppen ezért rendkívül fontos lesz látnunk azt, hogy a készülődő új német nemzeti biztonsági stratégiában milyen konkrét célokat és hatalomgyakorlási módszereket határoznak meg. Bár koalíciós szerződésükben a kormánypártok azt a célt tűzték ki maguk elé, hogy kormányzásuk első évében új, a 2016-os Fehér Könyvet leváltó stratégiát alkotnak, az orosz agresszió és következményei miatt – hasonlóan az amerikai stratégiai dokumentumok bő féléves csúszásához 2022-ben – ez még várat magára. Az így már hónapok óta csúszásban lévő stratégiai dokumentum várható elfogadását jelenleg áprilisra teszik a szakpolitikai elemzők, azonban ehhez olyan alapvető kérdésekről kellene még döntésre jutni, mint az Oroszországhoz, Kínához és az Egyesült Államokhoz, valamint a katonai erő használatához fűződő német viszony. De ugyanilyen kulcskérdés lesz az ország „geoökonómiai” magatartásának és a geopolitikai kényszereknek az összeegyeztetése, vagy a Zöldek posztmodern külpolitikai elképzeléseinek¹⁵ és a világ reálpolitikai folyamatainak koherens és megvalósítható célokká formálása. A következő hónapok második – átfogó – dilemmája az, hogy milyen, a müncheni konszenzust követő (vagy azt a gyakorlatban végre megvalósító) nagy stratégiát határoznak meg Berlinben a 2020-as évekre.

A Bundeswehr hadrafoghatósága, felkészültsége és fejlesztése

A német nagy stratégia védelempolitikai pillérének egy évtizede velünk élő problémáját jelentik a Bundeswehr hadrafoghatóságának, felkészültségének és fejlesztésének hiányosságai, amelyek mind a média, mind a (szak)politika oldaláról ismételt botrányoknak és kritikáknak adtak teret. A német védelempolitika harmadik aktuális dilemmáját ennek a problémahalmaznak a megoldása jelenti. Ezzel kapcsolatban érdemes szem előtt tartanunk, hogy a 2020-as évek első felében – abszurd módon – még mindig azokat a hibákat és hiányosságokat kell első lépésben pótolni, amelyek a 2010-ben kiadáscsökkentési szándékkal elkezdett, és valójában soha be nem fejezett „haderőreform” (*Neuausrichtung der Bundeswehr*) számlájára írhatunk.

Mint emlékeztető, a 2008/2009-es gazdasági válság hatására akkor 8,3 milliárd euró megtakarítást szabott feladatként a szövetségi kormány 2014-ig a Védelmi Minisztérium számára,¹⁶ ami széleskörű létszám-, haditechnikai eszköz-, szervezet- és ambíciócsökkentést eredményezett,¹⁷ a sorkatonai szolgálat

¹¹ CSIKI VARGA Tamás – ETL Alex: [A „müncheni konszenzus” és Németország stratégiai jövőképe](#). *SVKI Elemzések*, 2019/19, [online], 2019. 09. 19. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2023. 03. 15.], 7.

¹² Ilyennek értékeltük 2014-ben az iraki kurdoknak nyújtott katonai támogatást (kiképzés, hadfelszerelés és hírszerzési információk biztosítását). Lásd például: HETTYEY András: [Különutas kezdeményezések: fordulat a német külpolitikában? Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle](#), 8. évf., 2015/1, 46-64.

¹³ MOLNÁR Tamás Levente: [Németország külpolitika fordulatának egyenlege](#). *KKI Elemzés*, KE-2023/5. [online], 2023. 09. 19. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2023. 03. 15.], 4.

¹⁴ MOLNÁR Tamás Levente, i.m., illetve [A Zeitenwende egy éve](#). „Kilátás a hegyről” podcast, 2023/1. Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2023. 02. 20.

¹⁵ Részleteiben lásd: SPECK Gyula: [A „zöld” külpolitika – A Szövetség ’90 / Zöldek kül- és biztonságpolitikai programja](#). *SVKI Elemzések*, 2020/7, [online], 2020. 03. 09. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2023. 03. 15.]

¹⁶ CSIKI Tamás: [Német haderőreform, 2010-2011](#). *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle*, 4. évf., 2011/4, 52-65.

¹⁷ CSIKI Tamás: [A gazdasági válság hatása a Magyarországgal szövetséges államok védelmi reformjaira és stratégiai tervezésére](#). *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle*, 7. évf., 2014/2, 77-100, 93-96.

felfüggesztése mellett. Bár a biztonsági környezet romlása – már 2011-től az Arab Tavasz válságai, így a líbiai és szíriai polgárháborúk, majd 2014-től az „Iszlám Állam” térnyerése, Oroszország Ukrajna elleni agressziója, 2015-ben a migrációs és menekültválság stb. – miatt a leépítés nem ment végbe teljes mértékben, majd az évtized közepétől lassan fordulni kezdett a trend. De az elvesztett képességek pótlása sem történt meg, a modernizáció pedig nem állt kiszámítható pályára. A forráscsökkentés és leépítés legnagyobb áldozata a működés-fenntartási terület volt, ami azt jelentette, hogy az évtized közepétől sorozatos botrányok terhelték a Bundeswehrt a haditechnikai eszközök bevethetőségével, működőképességével kapcsolatban.¹⁸

2019 óta a haderő készenlétéről szóló jelentést már titkosították,¹⁹ majd 2022 decemberétől új megközelítés alapján készítik el a – továbbra sem nyilvános – beszámolót. Ebben nem az eszközök készenlétere és hadianyagok bevethetőségére helyezik a hangsúlyt, hanem a haderő átfogó feladatainak (így az országvédelem, szövetségi védelem, válságkezelő műveletek) ellátását, illetve annak személyi, technikai, szervezeti stb. korlátjait értékelik. Felfoghatjuk úgy, hogy a mennyiségi helyett a minőségi szemlélet lett az uralkodó – de ettől még a tények keveset változtak: a hadrafoghatóság korlátozott, a készletek szegényesek, nemcsak a szövetségi német részvétel, hanem az ország védelmi képességei is korlátozottak. Sajtóbeszámolók szerint ez kifejezetten érvényes a 2022-2023-as években a tűzérség, a légvédelem, a vezetés-irányítási és kommunikációs rendszerek, valamint a haditengerészet felszíni hajóegységei esetében. A Litvániába a megerősített NATO-jelenlét keretében települő német légvédelmi egységek kapacitásai szűkösek; a Szlovákiába telepített Patriot légvédelmi üteget 2023 végén haza kell szállítani, hogy végre tudják hajtani rajta a tervezett modernizációt; az ENSZ UNIFIL libanoni békefenntartó műveletéhez történő hozzájárulásból pedig 2023 tavaszán kiesett az Oldenburg korvett, miközben az is kétséges, hogy az EU IRINI haditengerészeti művelete számára ősszel tudnak-e hajót biztosítani.²⁰

A Bundeswehrről szóló legfrissebb éves parlamenti jelentés a személyi állománnyal kapcsolatban a toborzás és az állomány megtartásának tartós hiányosságaira is rámutatott: miközben 2022-ben a katonai posztok 15,8%-a (!), 18.700 státusz betöltetlen maradt²¹, a hosszú távú haderő-fejlesztési cél az, hogy 2031-re 203.000 főre növeljék a Bundeswehr teljes létszámát az aktuális 183.000-ról. Ehhez képest tavaly 11%-kal csökkent a jelentkezők száma, és az év első felében a szerződéses szolgálatra jelentkezők 27%-a – a szárazföldi erőknél 33%-a – lemorzsolódott a próbaidő alatt.²²

Az orosz-ukrán háború 2022-es eszkalációja és Ukrajna támogatása további nyomást helyezett a Bundeswehrrre: fokozni kellett a NATO elrettentő és védelmi készenlétében a német szerepvállalást Kelet-Közép-Európában, 2023-ban a Bundeswehr adja a Nagyon Magas Készenlétű Összhaderőnemi Erő (VJTF) készenléteket, és előbb a tartalékkészletekből és hadianyagokból a technológiailag már elavult, később már a modernebb haditechnikai eszközökből is adtak át Ukrajnának. Ezeket a tartalék és készenléti kapacitásokat szintén pótolni kellene – most már az előző problémák megoldásával egyidőben.

¹⁸ Emlékeztet ezek közül az a 2015-ös eset, amikor egy norvégiai NATO hadgyakorlaton a Bundeswehr egyik járművének fegyverzetét feketére festett seprűnyéllel szimulálták. 2015-2017 között a 244 darab Leopard harckocsiból átlagosan 106, a 202 darab Boxer páncélozott szállító harcjármű közül 109, a 382 darab Marderből 212, az 58 darab NH90 szállítóhelikopterből 13 volt bevethető. Ráadásul negatív volt a tendencia is: 2017 decemberében ugyanis a bevethető Marderek száma inkább a 170-et közelítette, a Puma páncélozott harcjárművéké 176 eszközből a 60-at. A 121 darab PZh 2000 önjáró lövegéből 2017 nyarán kevesebb, mint 20, majd 2017 decemberében körülbelül 45 volt bevethető. A haditengerészet kötelékében szolgáló 14 fregattból átlagosan 5, a 6 darab 212A tengeralattjáróból pedig 2017 augusztusától 0 volt bevethető, tehát a Bundeswehr lényegében elvesztette vízfelszín alatti képességét a vizsgált időintervallumban. A Luftwaffe Tornado és Eurofighter állományára egyaránt igaz, hogy nagyjából 30%-ban voltak bevethetők, míg az A400M szállítógépek esetében elmondható, hogy miközben a teljes eszközpark 8-ról 14 gépre növekedett, addig a bevethető gépek száma folyamatosan csak 3 darab volt. 2018-ban a Luftwaffe teljes Eurofighter állományából (129 repülőgép) mindössze 4 volt bevethető. Ráadásul 2019 júniusában előbb két német Eurofighter ütközött egymással, majd pedig egy Eurocopter EC135 helikopter szenvedett balesetet. Mindkét esetben egy-egy pilóta életét veszítette a szerencsétlenségben. Egy műszaki vizsgálat nyomán az a döntés született, hogy a Bundeswehr Tiger helikopterei (összesen 53) nem szállhatnak fel mindaddig, amíg minden egyes darabot át nem vizsgálnak (és ki nem javítanak) az egyik alkatrész potenciális meghibásodása miatt. Lásd: ETL Alex – CSIKI VARGA Tamás: [A Bundeswehr finanszírozása és készenléte](#). *SVKI Elemzések*, 2019/20. [online], 2019. 09. 20. Forrás: svkk.uni-ke.hu [2023. 03. 28.]

¹⁹ [Neuer Bericht zur Einsatzbereitschaft – umfangreicher und detaillierter](#), [online], 2019. 03. 11. Forrás: bmvg.de [2023. 03. 28.]

²⁰ Mike SZYMANSKI: Bericht offenbart eklatante Schwäche der Bundeswehr. [online], 2022. 12. 13. Forrás: sueddeutsche.de [2023. 03. 28.]; Thomas WIEGOLD: [Neuer Bericht zur „Einsatzbereitschaft der Streitkräfte“: Weiterhin nur eingeschränkt bereit](#). [online], 2022. 12. 13. Forrás: augengeradeaus.de [2023. 03. 28.]

²¹ [Unterrichtung durch die Wehrbeauftragte – Jahresbericht 2022](#), 11.

²² [Unterrichtung durch die Wehrbeauftragte – Jahresbericht 2022](#), 9.

A 2014 óta kétségtelenül nagyobb figyelmet kapó, 2021-ig nominálisan 25%-kal növelt, de GDP-arányosan még mindig 1,4% körül „beragadó” védelmi költségvetés²³ sem tudott olyan lökést adni, amivel tovább lendíthették volna a megakadt folyamatokat. A strukturális hiányosságoknak és a rossz menedzsmentnek köszönhetően az is előfordult, hogy a nyilvánvaló szükségletek ellenére sem sikerült a forrásokat teljes egészében elkölteni: 2017-ben például az eszközbeszerzésre szánt 5,9 milliárd euróból végül 600 millió a kasszában maradt.²⁴ A problémák ugyanis rendszer jellegűek: túlszabályozott beszerzési folyamat, alacsony hatékonyságú kapcsolat a haderő, a védelmi minisztérium és a védelmi ipari szereplők között, valamint határozatlan, puha irányítás a védelmi miniszter részéről.

Irányítási problémák a Védelmi Minisztériumban

A német védelempolitika negyedik aktuális dilemmája így maga a védelmi miniszter személye és a minisztérium, valamint egyes háttérintézmények, ügynökségek működésének optimalizálása. Elmondhatjuk, hogy a védelmi miniszteri poszt tradicionálisan a legnehezebb²⁵ és legnépszerűtlenebb pozíció a német kormányban, amit ebből eredően maradékelven töltenek be, és az elmúlt bő évtized azt is megmutatta, hogy a szakmai felkészültség sem döntő kritérium a kiválasztásnál. Szakmai háttér, felkészültség szempontjából a 2010-es Bundeswehr-reformot elindító Karl-Theodore zu Guttenberghez állt (relatív) legközelebb a védelmi miniszteri poszt, mert neki legalább néhány éves külpolitikai tapasztalata volt a Bundestagból, ahol a Külügyi Bizottságot is vezette – de 2011-es plágiumbotránya miatt nem csupán lemondani kényszerült, de német politikai életből is kivált. Az őt követő Thomas de Maiziére így lényegében kényszerűségből váltott a belügyminiszteri portfólióról (amihez 2013-ban vissza is tért). Ursula von der Leyen pedig családügyi- és ifjúsági-, majd munka- és szociális ügyi miniszter volt kinevezése előtt, és bár a következő kormányciklus kezdetén is helyén maradt (egészen az Európai Bizottság elnökévé történő megválasztásáig), a fent leírt strukturális kérdésekben nem tudott érdemi előrelépést elérni még akkor sem, amikor a finanszírozási helyzet javulni kezdett. Az őt követő Annegret Kramp-Karrenbauer a CDU-hoz és a Saar-vidékhez köthető pártpolitikai pozíciókat töltötte be védelmi miniszteri kinevezése előtt, szakmai háttere ezen a területen – vagy szövetségi kormányzati szinten – nem volt. A 2010-es évek védelmi minisztereinek közös jellemzője sokkal inkább az Angela Merkelhez való kötődés, a CDU számára a politikai megbízhatóság volt, semmint a hozzáértés. Ez a hagyomány a 2022-es kormányváltással sem tört meg: Christine Lambrecht igazságügyi, majd családügyi miniszteri portfólió után vette át a védelmi minisztériumot, Boris Pistorius pedig SPD-s pártpolitikai és Alsó-Szászország belügyminiszteri háttérével lett védelmi miniszter, viszonylag releváns tapasztalatot csupán a NATO Parlamenti Bizottságában szerzett. Vélhetően a szakterület kellő ismeretének hiánya és a konkrét változtatást végrehajtó lépések is hiányoztak, és erre az sem biztos, hogy megoldást jelent, hogy 2022 januárjában új miniszter örökölte meg a régi problémákat.

2022-ben a legégetőbb strukturális problémát az jelentette, hogy a korábbi teljesítményt látva még az is kétséges volt, hogy képesek lesznek-e egyáltalán elkölteni a különleges védelmi alap extra forrásait, miután a Parlament júniusban alkotmánymódosítás árán is elérhetővé tette a 100 milliárd euró – közel két évnyi védelmi költségvetésnek megfelelő – forrást. Ezért 2022 júliusában egyszerűsítették a beszerzési folyamatot²⁶ – de a Bundeswehrről szóló éves beszámoló szerint év végig egy centet sem tudtak a forrásból elkölteni.²⁷

²³ CSIKI VARGA Tamás – FELMÉRY Zoltán: [A NATO védelmi kiadásainak értékelése](#). *SVKI Elemzések*, 2023/4. [online], 2023. 03. 13. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2023. 03. 28.], 7.

²⁴ Tobias BUCK: [Germany struggles to find ways of spending extra cash on defence](#), [online], 2018. 05. 18. Forrás: ft.com [2023. 03. 28.]

²⁵ MOLNÁR, i.m., 6.

²⁶ Florian MANTHEY: [Parlamentbeschluss: Beschaffung für die Bundeswehr wird beschleunigt](#). [online], 2022. 07. 08. Forrás: bmvg.de [2023. 03. 28.]

²⁷ Högl: [Noch kein Cent des Sondervermögens bei der Truppe angekommen](#). [online], 2023. 03. 14. Forrás: bundetag.de [2023. 03. 28.]

Christine Lambrecht 2022 januári – több botrány által kikényszerített²⁸ – lemondása előtt még felügyelte egy 200 javaslatot tartalmazó²⁹ csomag kidolgozását, amely átfogóan igyekezett gyakorlatias válaszokat adni az ismert problémákra. Ezek megvalósítása azonban már Boris Pistoriusra vár majd, akit a német közvélemény eddig pozitívan fogadott.³⁰

Ukrajna katonai támogatása

Bár a német kormány politikai állásfoglalása gyors és határozott volt 2022 februárjában, ami nem csupán az orosz agresszió elítélésében, hanem a „Zeitenwende” meghirdetésében is testet öltött, Ukrajna támogatásának kérdései karakteresen emlékeztettek azokra a kül- és biztonságpolitikai keretekre és korlátokra, amelyekre a német nagy stratégia és a stratégiai kultúra „normalizálódása” kapcsán már utaltunk. Ezek közül a katonai támogatás kérdése és tartalma 2023-ban is a német védelempolitika velünk élő dilemmája. A feloldandó ellentétek között szerepel az ukrán önvédelem támogatásának szándéka és eközben a német védelmi képességek fenntartása, kiegészítve az aktuális nemzetközi kötelezettségekkel (lásd VJTF 2023); egyes haditechnikai eszközfajták átadásának szándéka és az eszközök tényleges rendelkezésre állása, valamint az ismert bevethetőségi hiányosságok és a korlátozott hadiipari javítási, modernizációs és gyártási kapacitások, egyben az átadott eszközök pótlásának kérdése.

A berlini döntéshozók hosszú utat jártak be azóta, hogy kezdetben csak nem halálos eszközöket és védelmi felszerelést ajánlottak fel az ukrán önvédelemhez, és mostanra a becslések szerint nominálisan a negyedik legnagyobb támogatóvá váltak katonai téren (és a harmadik legnagyobb támogatóvá általában).³¹ Mindezt mindvégig a társadalom többségi támogatásának mellett: a legfrissebb, 2023 márciusi adatok szerint 47% megfelelőnek, 16% még mindig túl kevésnek véli a biztosított katonai támogatást, és csak 30% tartja azt túl soknak, azaz csökkentené.³²

A háború egyes szakaszaiban a fokozatosan bővülő német fegyveres támogatás legfontosabb elemei a légvédelmi rakéták (500 Stinger, 2700 Strela), a tüzérségi eszközök (például 14 darab 155 mm-es PzH2000) és rakéta-sorozatvetők (5 darab 227 mm-es M270 MARS), a páncélozott és gyalogsági harcjárművek (például 50 darab Dingo), a légvédelmi eszközök (34 Gepard, 4 IRIS-T), valamint a különböző műszaki járművek (például 19 Bergepanzer páncélozott műszaki mentő, 64 különböző aknamentesítő jármű, 16 hídvető harckocsi), legutóbb pedig a harckocsik (például 18 darab Leopard 2A6) voltak.³³ A Bundeswehr saját nyilvántartása szerint 2023. március 27-ig összesen 2,73 milliárd euró értékben biztosítottak katonai támogatást, és számos tétel előkészítése folyamatban van.³⁴ A bilaterális támogatást olyan multilaterális programok is kiegészítik, mint Dániával és Norvégiával közösen 16 darab Zuzana-2 155 mm-es önjáró löveg³⁵, illetve Dániával és Hollandiával közösen 100 darab Leopard-1A5 harckocsi átadása.³⁶

²⁸ Ezek között volt személyes-politikai (amikor 2022 nyarán a fiát is a Bundeswehr helikopterével utaztatta), kommunikációs (szerecséltlenül megkomponált 2023 újrési köszöntője) és szakmai is (például az a VJTF-felkészülési hadgyakorlat 2022 decemberében, amikor mind a 18 résztvevő Puma harcjármű bedöglött). Lásd: Jan DÖRNER: [Lambrecht rechtfertigt sich: Habe wenig Zeit für meinen Sohn](#). [online], 2022. 05. 22. Forrás: morgenpost.de [2023. 03. 28.]; Mario KUBINA: [Dieser Fehltritt wiegt schwerer als andere](#). [online], 2023. 01. 02. Forrás: tagesschau.de [2023. 03. 28.]; [Sämtliche Puma-Schützenpanzer bei Übung der deutsche Bundeswehr aufgefallen](#). [online], 2022. 12. 18. Forrás: derstandard.de [2023. 03. 28.]

²⁹ [Christine Lambrecht legt Vorschläge für Reform der Bundeswehr vor](#). [online], 2023. 01. 05. Forrás: zeit.de [2023. 03. 28.]. A dokumentum munkaverzióját a Business Insider szivárogtatta ki. Lásd: [Kritische Bestandsaufnahme für eine Bundeswehr der Zukunft](#). [online], 2022. 12. 30. Forrás: businessinsider.de [2023. 03. 28.]

³⁰ 2023 márciusában a lakosság 52%-a elégedett tevékenységével (14%-ot javítva februárhoz képest), 19% pedig nem elégedett (29% nem tudott véleményt alkotni, amit a politikus 71%-os ismertsége magyaráz), ezzel aktuálisan a legjobb teljesítménnyel bír a német politikai életben. Forrás: Infratest Dimap: [ARD-DeutschlandTREND, 2023. március](#). [online], 2023. március. Forrás: infratest.dimap.de [2023. 03. 28.], 11.

³¹ A kieli világgazdasági intézet aktuális adatai szerint 2023. januárjáig katonai téren az Egyesült Államok 44,3 milliárd, az Egyesült Királyság 4,9 milliárd, Lengyelország 2,4 milliárd, Németország pedig 2,36 milliárd euró névértéken biztosított haditechnikai eszközöket és hadfelszerelést. Ezen túlmenően Németország 2,5 milliárd euró értékű humanitárius és 1,3 milliárd euró értékű pénzügyi és gazdasági támogatást is nyújtott. Forrás: [Ukraine Support Tracker](#). [online], 2023. 02. 21. Forrás: ifw-kiel.de [2023. 03. 28.]

³² [ARD-DeutschlandTREND, 2023. március](#), i.m., 5.

³³ [Answering the call: Heavy weaponry supplied to Ukraine](#). [online], 2023. 03. 30. Forrás: oryxspioenkop.com [2023. 03. 30.]

³⁴ [Liste der militärische Unterstützungsleistungen](#). [online], 2023. 03. 30. Forrás: bundesregierung.de [2023. 03. 30.]

³⁵ [Deutsche Waffenlieferungen an die Ukraine](#). [online], 2023. 03. 08. Forrás: mdr.de [2023. 03. 30.]

³⁶ [Germany, Denmark and the Netherlands pledge Ukraine Leopard 1 tanks](#). [online], 2023. 02. 07. Forrás: lemonde.fr [2023. 03. 30.]

Fontos látni, hogy Európa egyik vezető fegyvergyártójaként Németországnak abban is szerepe van, hogy más országok német gyártmányú haditechnikai eszközeit átadhassák Ukrajnának, amit részben újraexportálási engedélyekkel,³⁷ részben egy ezt támogató cseremechanizmussal (*Ringtausch*) segít elő. Ha egy ország a Ringtausch keretében adja át eszközeit az ukrán haderőnek, cserébe Németország „használó” eszközökkel pótolja azokat saját készleteiből. Így Csehország (véltetően 28 darab) T-72M1 harckocsit adott át, amiért cserébe 14 Leopard 2A4 harckocsit és egy Büffel harckocsi-mentő műszaki járművet kap; Görögország 40 darab BMP-1A1 gyalogsági harcjárműért cserébe 40 Mardert kap; Szlovákia 30 darab BMP-1 gyalogsági harcjárműért cserébe 15 Leopard 2A4 harckocsit, míg Szlovénia 28 darab M-55S harckocsiért cserébe 45 MAN katonai szállító járművet kap.³⁸ (Ugyanakkor egyetértünk azzal az értékeléssel³⁹, hogy a Ringtausch program éppen a korlátozott német készletek és gyártási kapacitás miatt alapvető korlátok között mozog, miközben inkább „jutalmazza, mint motiválja” azokat az országokat, amelyek hajlandóak átadni eszközeit Ukrajnának, mivel a konkrét megállapodások megkötése, pláne teljesítése jóval az eszközök átadását követően történik (majd) meg.)

Miközben láthattuk feljebb, hogy a Bundeswehr harckésztsége technikai oldalról kétségtelenül vékony jégen táncol, a készletekből átadható – akár nem a legmodernebb technológiai színvonalat képviselő, de területvédelemre alkalmas – eszközök mennyisége pedig fogy, felmerül a kérdés, hogyan változhat ez az egyenlet 2023-ban.⁴⁰

A védelmi ipari termelés fokozása

Az előzőekben bemutatott dilemmák meghatározó közös metszetét a védelmi ipar adja, mert miközben számos, a keresleti oldalon jelentkező kérdésre válaszokat adhat, a megfelelő kínálat csak akkor áll (majd) rendelkezésre, ha egy racionális stratégiai jövőkép és a Bundeswehr hosszú távú fejlesztési céljainak pontos politikai és katonai meghatározása mellett kiszámítható finanszírozást és intézményi-jogi kereteket, gazdasági-technológiai ösztönzőket biztosítanak. Míg az orosz-ukrán háború a fenyegetés-percepció megváltozása, a nemzeti és szövetségi védelmi képességek megerősítésének szándéka és Ukrajna hosszú távú katonai támogatása tekintetében fordulópont volt, így stratégiai kiindulópontot adhat és a szükséges erőforrást is e célokhoz rendelheti, az intézményi-szabályozási, menedzsment és gyártási kérdésekre a válaszokat a Védelmi Minisztériumnak kell megtalálni, illetve koordinálni.

Az elmúlt egy év eseményei kényszereket és lehetőségeket is tartogattak a védelmi ipar számára: egyrészt megtörtént a régi eszközök, készletek kisöprése, amelyeket „csak” területvédelmi (vész)tartalékként őriztek meg és karbantartásuk egyre költségesebbé vált, 40-50 éves technológiák modernizálása pedig nem lett volna racionális. Másrészt mind a Bundeswehr ismert készenléti problémáira nagyobb figyelem hárul a működés-fenntartási feladatok rendezése tekintetében, mind az országvédelem kapacitáshiányai (robotusztus struktúrák, több eszköz) és a szövetségi védelem hiányosságai (lég- és rakétavédelem) új megrendeléseket kényszerítenek ki és az új beszerzések, a gyártás kibővítése, a készletfelhalmozás és tartalékképzés modern eszközökkel bőséges megrendeléseket fog eredményezni – az erőforrások függvényében. Mindez a német nemzeti, általánosságban pedig az európai védelmi ipari és technológiai bázis szakértők által „régóta várt” megerősítését, feltőkésítését eredményezheti a következő 2-5 éves időszakban.

A 2022 óta bővülő igények és fokozódó kereslet, valamint a 100 milliárd eurós⁴¹ különleges védelmi alap forrásai azért nem egyik pillanatról a másikra orvosolják a problémákat, még úgy sem, hogy a védelmi ipari szereplők az üzleti lehetőséget látva együttműködők. 2023-ra 50,1 milliárd euró alap-, és 8,4 milliárd

³⁷ Andrew MELDRUM: [Minister: Germany won't block Poland giving Ukraine tanks](#). [online], 2023. 01. 22. Forrás: apnews.com [2023. 03. 30.]

³⁸ Stijn MITZER – Joost OLIEMANS: [Flawed but commendable: Germany's Ringtausch Programme](#). [online], 2023. 03. 30. Forrás: oryxspioenkop.com [2023. 03. 30.]

³⁹ Uo.

⁴⁰ Az első eszközpótló lépések egyike volt 10 darab új PzH 2000 páncélos tarack gyártására szóló megrendelés március végén (az átadott 14 eszköz helyébe), összesen 184 millió euró értékben, 2025-2026-os szállítással. [Bundestag genehmigt zehn neue Panzerhaubitzen 2000](#). [online], 2023. 03. 29. Forrás: bmvg.de [2023. 03. 30.]

⁴¹ Érdemes megjegyezni, ahogy arra Christian Mölling is rámutatott, hogy a jelen tervek szerint 2027-ig felhasználni tervezett forrást hitelből finanszírozzák, így a 100 milliárdból 5 milliárd eurót a hiteltörlesztési kamatok emésztenek fel, nagyságrendileg 10%-ot az infláció, így gyakorlatilag ca. 85 milliárd euróról beszélünk. Tim MARTIN: [Germany looks to close 'peacetime' capability gaps, targets €15B procurement budget by 2024](#). [online], 2022. 12. 08. Forrás: breakingdefense.com [2023. 04. 01.]

euró kiegészítő költségvetést biztosítanak a Bundeswehr számára, amiből számos beszerzést meg kívánunk valósítani, így például F-35A – nukleáris töltet hordozására is alkalmas – vadászrepülőgépeket, CH-47 nehéz szállító helikoptereket, személyi védőfelszereléseket, Puma gyalogsági harcjárműveket, F126 fregattokat fognak rendelni.⁴² A dinamikus beszerzések stabil támogatása érdekében 2024-re 15 milliárd euróra emelnék a védelmi költségvetés fejlesztési-beszerzési részesedését (a 2022-es 9,9 milliárdról). Erre szükség is van, mert a korábbi évek terveihez képest a legtöbb nagyértékű beszerzést át is akarják sorolni a különleges alap forrásaihoz, így a fentiek mellett a K130 korvettek, Type 212 tengeralattjárók, C-130J szállító repülőgépek, Eurodrone UAV-k, P-8A Poseidon tengerészeti járőr repülőgép stb. finanszírozását. Azonban a védelempolitikai döntések a beszerzésekről károsan lassan születnek meg: 2022-ben csak olyan beszállítókkal tudtak megegyezni, amelyek már legyártott termékekkel rendelkeztek (*off-the-shelf procurement*), és 2023 februárjában még mindig nem kötötték meg (például a német) nagyvállalatokkal és konzorciumokkal az új eszközök gyártásáról szóló megállapodásokat.⁴³ Minden bizonnyal ennek is volt szerepe a miniszterváltásban – azonban eddig Boris Pistorius is csak sürgetni tudta a szereplőket.⁴⁴

A haditechnikai eszközök és hadianyagok gyártása esetében egy példaként tekinthetünk a Gepard önjáró légvédelmi gépágyú közepes kaliberű, 35 mm-es lőszerének esetére. A Gepardot az 1960-as években fejlesztették ki, az 1970-es években állították hadrendbe, és a Bundeswehr a 2010-es leépítési hullámban vonta ki, a Wiesel 2 Ozelot könnyű légvédelmi rakétarendszerrel helyettesítve. Az eszközt háborúban csak egy konfliktusban, 2022-től Ukrajnában használták, ahol beszámolók szerint az iráni gyártmányú Shahed-136 drónok ellen bizonyult hatékony védelmi eszköznek,⁴⁵ így hosszabb távú lőszer-utánpótlását az elhúzó háborúra tekintettel biztosítani kell. Eredetileg Berlin még 2022 áprilisában 50 Gepard exportjára adott engedélyt a gyártó Krauss-Maffei-Wegmannnak (KMW), azonban ennyi eszközt nem tudtak harcképes állapotban biztosítani: a mai napig összesen 34 darabot és mintegy 6000 lőszeret adtak át Ukrajnának.⁴⁶ Azt követően, hogy a raktáron lévő német készleteket átadták, még további 12.400, egykor Svájcban gyártott Gepard-lőszer terveztek átadni, azonban ezek újraexportálási engedélyét Zürich – nemzetközi semlegességére hivatkozva – megtagadta 2022 áprilisában, majd júniusban és novemberben ismét.⁴⁷ Válaszként a német Védelmi Minisztérium decemberben döntött arról, hogy a Rheinmetallnak 300.000 lőszer gyártására ad megbízást, amihez a cég 2023. januárjában elkezdte felépíteni a gyártósort, júniusban kezdi a termelést és júliusban már szállíthat Ukrajnának.⁴⁸ Emellett a Gepardot még hadrendben tartó országok közül tárgyalni kezdtek Katarral – akinek 2021-ben adtak el 15 eszközt 16.000 lőszerrel a 2022-es futball világbajnokság idején a légvédelem (feltehetően dróntámadások elleni) megerősítése céljából – azok visszavásárlásáról is.⁴⁹ Ebben az esetben azt látjuk, hogy a politikai döntést követően mintegy fél év alatt tudják beindítani egy alapvetően nem összetett lőszer gyártását.

A komplexebb fegyverrendszerek esetében azonban ez a folyamat hosszabbnak ígérkezik – még akkor is, ha működő gyártósorokkal rendelkeznek most is hadrendben álló eszközök esetében. Ugyancsak a KMW gyártja a Leopard-2 harckocsit és PzH 2000 önjáró páncélos tarackot, és a hidegháború időszakában éves szinten 300 harckocsit volt képes előállítani. Ennek helyébe – a háborús fenyegetettség így a fegyverkezési szándék csökkenése következtében – a 2010-es évekre nagyságrendileg évente 50 új harckocsi gyártása, valamint 60-70 régebbi gyártású harckocsi modernebb modellre fejlesztése és másik 50 javítása lépett.⁵⁰ Ralf Ketzl, a KMW vezérigazgatója saját felméréseik szerint 2023 tavaszán 500-600-ra teszi azt

⁴² [Verteidigungshaushalt und Sondervermögen für 2023 weisen Weg in die Zukunft](#). [online], 2022. 11. 11. Forrás: bmvg.de [2023. 04. 01.]

⁴³ Carsten HOFFMANN: [Panzerbauer: Deutliches Hochfahren der Produktion möglich](#). [online], 2023. 02. 17. Forrás: n-tv.de [2023. 03. 30.]

⁴⁴ Pistorius: [Rüstungsindustrie soll "alle Kapazitäten maximal hochfahren"](#). [online], 2023. 02. 14. Forrás: kurier.at [2023. 04. 01.]

⁴⁵ Sebastian SPRENGER: [Ukraine to target Russia's bases of Iran-supplied explosive drones](#). [online], 2022. 10. 06. Forrás: defense-news.com [2023. 03. 30.]

⁴⁶ [Liste der militärische Unterstützungsleistungen](#), i.m.

⁴⁷ [Swiss block German request to re-export tank ammunition to Ukraine](#). [online], 2022. 04. 27. Forrás: swissinfo.ch [2023. 03. 30.]; [War in Ukraine: Switzerland re-confirms its position on war material transfers](#). [online], 2022. 06. 03. Forrás: swissinfo.ch [2023. 03. 30.]; [Switzerland refuses to budge on German ammunition request](#). [online], 2022. 11. 03. Forrás: swissinfo.ch [2023. 03. 30.]

⁴⁸ [German arms company Rheinmetall expands ammunition production](#). [online], 2022. 12. 15. Forrás: aa.com [2023. 04. 01.]; [German ammunition plant to sidestep Swiss re-export ban](#). [online], 2022. 12. 15. Forrás: swissinfo.ch [2023. 04. 01.]

⁴⁹ [Germany approves Leopard 1 delivery to Ukraine, in talks with Qatar over Gepards](#). [online], 2023. 02. 03. Forrás: reuters.com [2023. 04. 01.]

⁵⁰ HOFFMANN, i.m.

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2023/6

a harckocsi-mennyiséget, amire az Ukrajnának átadott eszközök pótlására és a megnövekedett területvédelmi igények kielégítésére szükség lehet Európában. Ehhez azonban nem csupán a gyártósorok teljesítményét kell felpörgetni, hanem a teljes beszállítói láncot dinamizálni szükséges, ami – a nagy, komplex fegyverrendszerekre általánosan érvényes módon – a politikai döntés (megrendelés) megszületése és a források rendelkezésre állása után is igénybe vehet akár 1-2 évet.⁵¹ Ráadásul, mint azt a lengyel esetben látjuk, az európai gyártókapacitás jelenlegi korlátjaiból adódó elhúzódó potenciális beszerzés vagy védelempolitikai megfontolások miatt amerikai (M1A2 Abrams) és dél-koreai (K2 Black Panther) harckocsik formájában még versenytársakkal is számolni kell. A kiszámíthatóság a védelmi iparnak kulcsfontosságú tényező – ennek biztosítása pedig a német védelempolitika jelenlegi legkomolyabb gyakorlati dilemmája.

---

⁵¹ [Hochfahren der Produktion könnte Jahren dauern.](#) [online], 2023. 02. 17. Forrás: tagesschau.de [2023. 04. 01.]

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2023/6

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Tálas Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Csiki Varga Tamás, 2023